Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
N. EMILIOU
представено на 2 февруари 2023 година [1]

Дело C-543/21

Verband Sozialer Wettbewerb eV
срещу
famila-Handelsmarkt Kiel GmbH & Co. KG

(Преюдициално запитване, отправено от Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия)

„Преюдициално запитване — Продажна цена — Напитки и кисели млека, продавани в подлежащи на връщане опаковки, за които се плаща подлежащ на възстановяване депозит — Национална правна уредба, която задължава търговците да обозначават размера на депозита отделно от цената на самата стока, и забранява посочването на общата сума“

I. Въведение

1. Когато купувате вода за пиене, продавана в депозитна бутилка, на цена, обозначена например като „1 евро плюс 0,25 евро депозит“, като депозитът в размер на 25 евроцента се възстановява при връщане на бутилката, колко всъщност ви струва тази вода за пиене?

2. Накратко, този въпрос е в основата на настоящото дело.

3. Verband Sozialer Wettbewerb eV (наричан по-нататък „ищецът“) смята, че famila-Handelsmarkt Kiel GmbH & Co. KG (наричан по-нататък „ответникът“) е действал незаконосъобразно, когато е посочил като цена на напитките и киселите млека, продавани в депозитни опаковки, цената *без* депозита (чийто размер също е посочен в рекламата, но отделно). Така ищецът иска от ответника преустановяване на нарушението и заплащане на фиксирана сума за възстановяване на разноските, направени във връзка с искането за преустановяване на нарушението.

4. Този иск е уважен на първа инстанция, но е отхвърлен на втора инстанция. Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) — запитващата юрисдикция, пред която е подадена касационна жалба, не е сигурна как следва да се тълкува понятието

[1] Език на оригиналния текст: английски.

„продажна цена“ по смисъла на член 2, буква а) от Директива 98/6/ЕО [2], и по-конкретно дали това понятие следва да обхваща депозита, който се плаща за депозитни бутилки или буркани, в които се продават стоки като напитки или кисело мляко. Ако размерът на депозита трябва да се счита за част от „продажната цена“, запитващата юрисдикция иска да се установи дали националната правна уредба, която забранява обозначаването на общата сума (съставена от цената на самата стока и депозита за опаковката), може да се приеме за по-благоприятна разпоредба по отношение на информацията, предоставяна на потребителите относно цените, и възможността им да ги сравняват по смисъла на член 10 от Директива 98/6. Ако това е така, запитващата юрисдикция пита по същество и дали такава разпоредба води до положение, при което потребителите са лишени от съществена информация (относно общия размер на цената), и следователно във всички случаи е забранена от пълната хармонизация, постигната с Директива 2005/29/ЕО [3].

II. Правна уредба

A. Правото на Съюза

5. Целта на Директива 98/6 съгласно член 1 от нея е „да предвиди обозначаване на продажната цена и цената за единица мярка от стоката, предлагана от търговците на потребителите, с цел да се подобри информацията, предоставяна на потребителите[,] и да се улесни сравнението на цените“.

6. В съответствие с член 2, буква а) от Директива 98/6 „*продажна цена* е крайната цена за бройка или за определено количество стока или за услуга, включваща в себе си всички дължими данъци и такси“.

7. Съгласно член 3, параграф 1 от същата директива „продажната цена и цената за единица мярка се обозначават за всички стоки, посочени в член 1, като обозначението на цената за единица мярка е предмет на разпоредбите от член 5 [който предвижда изключения от задължението за обозначаване на цената за единица мярка]. Не е необходимо обозначаване на цената за единица мярка, ако тя е еднаква с продажната цена“.

8. Съгласно член 3, параграф 4 „всяка реклама, която посочва продажната цена на стоките, определени в член 1, трябва да посочи също и цената за единица мярка, предмет на разпоредбите на член 5“.

9. Член 10 от Директива 98/6 предвижда, че тази директива „не възпрепятства държавите членки да приемат или да запазят в своето законодателство разпоредби, които са по-благоприятни по отношение на информацията, предоставяна на потребителите, и сравняването на цените, без да се засягат техните задължения по силата на Договора“.

[2] Директива на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 1998 година относно защитата на потребителите при обозначаването на цените на стоките, предлагани на потребителите (ОВ L 80, 1998 г., стр. 27; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 4, стр. 206).

[3] Директива на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 149, 2005 г., стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 14, стр. 260).

Б. Националното право

10. От акта за преюдициално запитване става ясно, че в член 1, параграф 1 от Preisangabenverordnung (германската Наредба за обозначаването на цените, наричана по-нататък „PAngV“) се предвижда, че който предлага стоки или услуги на потребителите в качеството на търговец, по занятие или редовно по друг начин, или който в качеството на продавач поставя реклами, в които се посочват цени и са насочени към крайните потребители, е длъжен да обозначи цената, която трябва да се плати, включително данъка върху оборота и всякакви други компоненти на цената (общ размер на цените). От акта за преюдициално запитване следва също, че съгласно член 1, параграф 4 от PAngV, когато в допълнение към цената за дадена стока се изисква плащането на подлежащ на възстановяване гаранционен депозит, размерът на този депозит се посочва заедно с цената на стоката, като не се посочва обща сума.

III. Фактите, националното производство и преюдициалните въпроси

11. Ответникът търгува с храни. В листовка той рекламира напитки в стъклени бутилки и кисело мляко в буркани, като тези бутилки и буркани могат да бъдат върнати срещу депозит, който се плаща в момента на покупката. Размерът на депозита не е бил включен в обозначените цени при изчисляването им, а е посочен, като са добавени думите „плюс […] евро депозит“. Ищецът — сдружение, което следи за спазването на конкурентното право в интерес на своите членове — смята, че това е незаконосъобразно поради липсата на обозначаване на общия размер на цената, и предявява срещу ответника иск за преустановяване на нарушение и за възстановяване във фиксиран размер на разноските, направени във връзка с искането за преустановяване на нарушението.

12. Landgericht (Областен съд, Германия) осъжда ответника. Въззивният съд обаче отхвърля иска.

13. От акта за преюдициално запитване следва, че второинстанционният съд изразява съмнение дали член 1, параграф 1, първо изречение от PAngV трябва да продължи да се тълкува в смисъл, че размерът на депозита трябва да бъде включен в общия размер на цената, добавяйки, че искът на ищеца във всички случаи не може да бъде уважен, тъй като член 1, параграф 4 от PAngV предвижда изключение (от задължението за обозначаване на общия размер на цената), когато се плаща подлежащ на възстановяване депозит. Второинстанционният съд също така изразява становище, че макар тази разпоредба да противоречи на правото на Съюза, тя е действаща правна норма и следователно би било несъвместимо с принципите на правовата държава да се постанови решение срещу ответника, който е спазил тази разпоредба.

14. С касационната жалба, подадена до Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд), който е запитващата юрисдикция, ищецът иска да се потвърди решението, постановено от първоинстанционния съд.

15. Запитващата юрисдикция отбелязва, че член 1, параграф 1, първо изречение от PAngV представлява правило за пазарно поведение по смисъла на член 3a от Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (германския Закон за забрана на нелоялната конкуренция, наричан по-нататък „UWG“). Според запитващата юрисдикция, доколкото тази разпоредба задължава търговците да обозначават „общия размер“ на цените, включително данъка

върху добавената стойност (ДДС), тя се основава на член 1, член 2, буква а), член 3 и член 4, параграф 1 от Директива 98/6. Ето защо въпросът дали ответникът е нарушил член 1, параграф 1, първо изречение от PAngV, зависи от тълкуването на горепосочените разпоредби от Директивата, и по-специално от това дали депозит, който трябва да бъде платен при покупката на стоки в депозитни бутилки или в депозитни буркани, трябва да бъде включен в продажната цена по смисъла на член 2, буква а) от Директива 98/6.

16. Като отбелязва, че утвърдителен отговор на този въпрос по принцип би забранил националната правна норма, предвидена в член 1, параграф 4 от PAngV, запитващата юрисдикция посочва, че последната все пак би могла да бъде запазена, ако се приеме за по-благоприятна разпоредба по отношение на информацията, предоставяна на потребителите, и сравняването на цените, която държавите членки могат да приемат съгласно член 10 от Директива 98/6. Запитващата юрисдикция все пак се съмнява дали националната правна норма във всеки случай не е забранена от Директива 2005/29, която е постигнала пълна хармонизация и изключва приемането на национални разпоредби дори когато те са по-благоприятни за потребителите.

17. При тези обстоятелства Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) решава да спре производството и да отправи следните преюдициални въпроси към Съда:

„1) Трябва ли понятието „продажна цена“ по смисъла на член 2, буква а) от [Директива 98/6] да се тълкува в смисъл, че тя трябва да съдържа размера на депозита, който потребителят е длъжен да плати при покупката на стоки, предлагани в депозитни бутилки или депозитни буркани?

При утвърдителен отговор на първия въпрос:

2) Имат ли държавите членки съгласно член 10 от [Директива 98/6] право да запазят дерогация от член 3, параграфи 1 и 4 във връзка с член 2, буква а) от [Директива 98/6] като тази по член 1, параграф 4 от [PAngV], съгласно която в случая, когато наред със заплащането на дадена стока се изисква плащане и на подлежащо на възстановяване обезпечение, размерът на това обезпечение задължително се посочва наред с цената на стоката, като не следва да се [посочва] обща сума, или това е в разрез с подхода за пълно хармонизиране, възприет в [Директива 2005/29]?“.

18. Ищецът, ответникът, германското правителство и Европейската комисия представят писмени становища. Тези страни представят и устни становища по време на заседанието, проведено на 19 октомври 2022 г.

IV. Анализ

19. Ще започна анализа си с предварителни коментари относно целта и по-широкия контекст на схемите за възстановяване на депозити (А). След това ще изложа доводите, които според мен водят до заключението, че понятието „продажна цена“ по смисъла на член 2, буква а) от Директива 98/6 трябва да се тълкува в смисъл, че *не* включва подлежащ на възстановяване депозит, който потребителят плаща при закупуване на стоки, продавани в депозитни опаковки (Б). Това заключение прави втория преюдициален въпрос безпредметен. При все това, ако Съдът не се съобрази с предложението ми по първия въпрос, ще изложа мотивите, които ме карат да приема, че национална разпоредба като

член 1, параграф 4 от PAngV трябва да се счита за по-благоприятна разпоредба по отношение на информацията, предоставяна на потребителите, и сравняването на цените по смисъла на член 10 от Директива 98/6, чието запазване не е забранено от пълната хармонизация, постигната с Директива 2005/29 (B).

A. Предварителни бележки относно схемите за възстановяване на депозити

20. От акта за преюдициално запитване следва, че разглежданите в главното производство напитки и кисели млека се продават в депозитни стъклени опаковки, за които се плаща депозит. Този депозит подлежи на възстановяване при връщането на опаковките.

21. Като цяло схемите за възстановяване на депозити представляват инструменти за стимулиране на потребителите да връщат празните опаковки за по-нататъшна употреба или рециклиране, вместо просто да ги изхвърлят [4].

22. Този инструмент на кръговата икономика със сигурност не е нов. Базата данни на ОИСР за инструментите на политиката за околната среда посочва като най-стар пример ирландската схема от 1799 г. за насърчаване на връщането на опаковки от газирана вода, а самата база данни съдържа като най-стара регистрирана схема законопроекта за бутилките в Орегон от 1971 г. [5]

23. В контекста на тази база данни схемата за възстановяване на депозити е определена като система, която начислява „надбавка върху цената на потенциално замърсяващи стоки“, която се възстановява, „когато замърсяването е избегнато чрез връщане на стоките или остатъците от тях“ [6].

24. Следва да се подчертае също така, че като възможни отпадъци, съдовете за напитки са предмет на уреждане в законодателството на Съюза, включващо, първо, Директива 85/339/ЕИО относно опаковките за течности, предназначени за консумация от човека [7], и понастоящем Директивата относно опаковките и отпадъците от опаковки [8] или Директивата за пластмасовите стоки за еднократна употреба [9]. Тъй като тези директиви посочват схемите за възстановяване на депозити (или за връщане на депозити) като възможни инструменти, които държавите членки могат да въведат, за да изпълнят задълженията си, определени в този контекст, те признават индиректно способността на тези схеми да допринесат ефективно за минимизирането на въздействието на отпадъците

[4] Вж. за тази цел решение от 14 декември 2004 г., Комисия/Германия (C-463/01, EU:C:2004:797, т. 76), и съображение 4 от Директива (ЕС) 2018/852 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 година за изменение на Директива 94/62/ЕО относно опаковките и отпадъците от опаковки (ОВ L 150, 2018 г., стр. 141, наричана по-нататък „Директива 2018/852“). За общ преглед вж. „A European Refunding Scheme for Drinks Containers“, Европейски парламент, 2011 г., стр. 12 и сл., а наскоро и по-конкретно във връзка с пластмасите — Environment Ministers' commitments on plastics. National-level visions, actions and plans announced at the 2022 OECD Council at Ministerial Level (MCM), юни 2022 г., ENV/EPOC(2022)14.

[5] Policy Instruments for Environment, OECD, Database, 2017 г., стр. 8.

[6] Пак там. Както се посочва в този източник, схемите за възстановяване на депозити не се отнасят само до опаковки за напитки, а могат да обхващат и други предмети, като оловно-киселинни батерии или бракувани гуми.

[7] Директива на Съвета от 27 юни 1985 година относно опаковките за течности, предназначени за консумация от човека (ОВ L 176, 1985 г., стр. 18), отменена с Директива 94/62/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 1994 година относно опаковките и отпадъците от опаковки (ОВ L 365, 1994 г., стр. 10; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 14, стр. 238, наричана по-нататък „Директивата относно опаковките и отпадъците от опаковки“).

[8] Директива относно опаковките и отпадъците от опаковки, изменена с Директива 2018/852, посочена в бележка под линия 4 по-горе.

[9] Директива (ЕС) 2019/904 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда (ОВ L 155, 2019 г., стр. 1).

върху околната среда[10]. Същото е изрично признато в тринадесето съображение от Директива 91/157/ЕИО относно батериите и акумулаторите, съдържащи някои опасни вещества[11].

25. Въпреки това, когато държавите членки въвеждат схеми за възстановяване на депозити, те трябва да се съобразяват с изискванията, произтичащи, между другото, от правилата за свободно движение на стоки. В този контекст в миналото е установено, че някои аспекти на датската и германската схема са несъвместими с тях[12].

26. Като се имат предвид тези елементи от по-широкия контекст, от преписката по делото следва, че разглежданият в главното производство член 1, параграф 4 от PAngV е въведен през 1997 г. с цел да се насърчи схема за използване на опаковки за многократна употреба и рециклиране (и да се осигури по-добро сравняване на цените, когато се плаща подлежащ на възстановяване депозит). Запитващата юрисдикция обяснява, че това е станало в отговор на нейното решение „Flaschenpfand I“ от 1993 г. Разбирам, че в това решение запитващата юрисдикция приема, че рекламирането на безалкохолни напитки в депозитна бутилка, без да се споменава депозитът и без да се посочва общият размер на цената, е несъвместимо с PAngV[13].

27. Припомням, че член 1, параграф 4 от PAngV налага на търговците задължението да обозначават цената на самата стока *и* размера на депозита, когато такъв се заплаща, като забранява да се посочва общата сума.

28. Ето защо сега ще се спра на първия преюдициален въпрос, за да проверя дали депозитът, който се заплаща за опаковки за напитки и храни, освен че представлява стимул за участие в усилията за рециклиране и повторна употреба, трябва да се смята за част от „продажната цена“ по смисъла на член 2, буква а) от Директива 98/6. Ако това е така, размерът на депозита трябва да бъде включен в „продажната цена“, която съгласно член 3, параграф 1 от Директива 98/6 трябва да бъде обозначена заедно с „цената за единица мярка“ за стоките, продавани на потребителите. Този извод би бил релевантен и за всяка реклама, която посочва „продажната цена“ — въпрос, който се урежда от член 3, параграф 4 от посочената директива.

[10] Вж. по-специално съображения 7, 8 и 10, както и член 5, параграф 2 от Директива 85/339 на Съвета, посочена в бележка под линия 7 по-горе; член 5, параграф 1, буква а) от Директивата за опаковките и отпадъците от опаковки, посочена в бележка под линия 7 по-горе, с измененията; и член 9, параграф 1, трета алинея, буква а) от Директивата за пластмасовите продукти за еднократна употреба, посочена в бележка под линия 9 по-горе.

[11] Директива на Съвета от 18 март 1991 година относно батериите и акумулаторите, съдържащи някои опасни вещества (ОВ L 78, 1991 г., стр. 38; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 10, стр. 54), отменена с Директива 2006/66/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 година относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори, и за отмяна на Директива 91/157/ЕИО (ОВ L 266, 2006 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 53, стр. 215).

[12] Решения от 20 септември 1988 г., Комисия/Дания (302/86, EU:C:1988:421), от 14 декември 2004 г., Radlberger Getränkegesellschaft и S. Spitz (C-309/02, EU:C:2004:799), и от 14 декември 2004 г., Комисия/Германия (C-463/01, EU:C:2004:797). Освен това в контекста на национално законодателство и практика относно схема за възстановяване на депозити решение от 9 юни 2021 г., Dansk Erhverv/Комисия (T-47/19, EU:T:2021:331), се отнася до законосъобразността на Решение C(2018) 6315 final на Комисията от 4 октомври 2018 година относно държавна помощ SA.44865 (2016/FC) — Германия — Твърдяна държавна помощ за германските погранични магазини за напитки, и е предмет на обжалване по висящо дело C-508/21 P.

[13] BGH, 14 октомври 1993 г., I ZR 218/91. Това решение е достъпно на адрес https://research.wolterskluwer-online.de/document/bdbc1eba-d26c-4ffc-915c-2a5b764acf6b.

Б. Депозитът, който се плаща за подлежащи на връщане опаковки за напитки и кисело мляко, представлява ли част от „продажната цена“?

29. Съгласно член 2, буква а) от Директива 98/6 *„продажна цена* е крайната цена за бройка или за определено количество стока[,] или за услуга, включваща в себе си всички дължими данъци и такси“. Анализът на тази формулировка (1), разглеждана в светлината на конкретните цели, преследвани от Директива 98/6 (2), както и на екологичните цели, преследвани от други инструменти на правото на Съюза (3), ме води до заключението, че размерът на депозита не може да се приеме за част от „продажната цена“ по смисъла на тази разпоредба.

1. Формулировката на член 2, буква а) от Директива 98/6

30. По-долу ще обясня, че депозитът, който се плаща за определени опаковки и който трябва да бъде възстановен на клиента при връщането на опаковката, не представлява „данък“ (а). След това ще се спра на допълнителните уточнения, които Съдът предоставя по отношение на понятието „продажна цена“, когато описва елементите, които попадат в това понятие, като по принцип неизбежни компоненти, които съставляват паричното възнаграждение за придобиването на съответните стоки (б).

а) Разглежданият депозит не е „данък“

31. Първо, отбелязвам, че разглежданият депозит не може да се приеме за „данък“, който представлява елемент, изрично посочен в член 2, буква а) от Директива 98/6 като компонент, който трябва да бъде включен в „продажната цена“.

32. Това е така, защото постъпленията от данъците и таксите обикновено представляват източник на публични приходи, без да се предоставя каквато и да е доставка като насрещна престация. Нито една от тези характеристики обаче не е налице, когато става въпрос за депозит като разглеждания в главното производство.

33. С уговорката, че запитващата юрисдикция трябва да провери това, приходите от събирането на депозита, разглеждан в главното производство, никога не постъпват в държавната хазна. Нещо повече, както ще бъде обяснено по-подробно по-долу, депозитът може да се разглежда като насрещна престация за опаковката и се събира с уговорката, че ще бъде възстановен при връщането на опаковката.

34. По-конкретно, изглежда, че от естеството на разглежданата в главното производство депозитна схема (а също и на подобни депозити в по-общ план) следва, че в момента на начисляването му продавачът (или дори по-широка категория търговци) поема задължението да приеме връщането на опаковката, за която е начислен депозитът, и да възстанови сумата на депозита на клиента (или всъщност на всеки, който върне опаковката). В това отношение германското правителство обяснява, че задължението на търговците да приемат обратно опаковката и да възстановят депозита, не е ограничено във времето.

35. Поради тези причини смятам, че разглежданият депозит не може да се приеме за „данък“.

36. С тези уточнения ще се спра на конкретните квалификации, направени от Съда в контекста на член 2, буква а) от Директива 98/6, които вече споменах по-горе и които имат за цел да определят дали даден компонент от цената може да се разглежда като „краен“.

б) Представлява ли разглежданият депозит краен компонент на цената?

37. Освен изричното включване на данъците в понятието „продажна цена“, както е предвидено в член 2, буква а) от Директива 98/6, тази директива не съдържа никакви други указания относно точния обхват на това понятие освен факта, че продажната цена е „крайната цена“.

38. При тълкуването на тези понятия в решението по дело Citroën Commerce[14] — дело, което многократно е коментирано от страните в настоящото производство, Съдът постановява в точка 37 от това решение, че „[к]ато окончателна цена[,] продажната цена е наложително да включва неизбежните и предвидими компоненти на цената, тежестта на които задължително се носи от потребителя и които представляват паричната насрещна престация за придобиването на съответната стока“.

39. В конкретния случай купувачът е трябвало да плати разходите за докарването на закупеното превозно средство от производителя до продавача в допълнение към покупната цена, която е била посочена в рекламата. В тази реклама се споменават и разходите за докарването, но както и в главното производство, тези разходи са посочени отделно. В този контекст Съдът подчертава, че потребителят действително е длъжен да заплати тези разходи, които, за разлика по-специално от евентуалните разходи за доставка на превозното средство до място, избрано от потребителя, са неизбежни и предвидими[15]. Въз основа на тези елементи Съдът прави извода, че те е трябвало да бъдат включени в продажната цена на превозното средство, а не посочени отделно[16].

40. За да преценя дали същият извод може да се направи и по отношение на подлежащ на възстановяване депозит, ще приложа теста, определен от Съда в точка 37 от решение Citroën Commerce и припомнен в точка 38 по-горе, който при по-внимателно разглеждане, изглежда, съдържа два основни критерия, които определят дали даден разход трябва да се приеме за част от „крайната“ и следователно „продажната“ цена: той i) трябва да представлява насрещна престация за придобиването на съответните стоки и ii) трябва да е неизбежен, тъй като тежестта му задължително и предвидимо се носи от потребителя.

i) Представлява ли разглежданият депозит парична насрещна престация за придобиването на съответната стока?

41. Първо, не мисля, че има някакво съмнение, че депозит като разглеждания е *паричен* по своя характер.

[14] Решение от 7 юли 2016 г., Citroën Commerce (C-476/14, EU:C:2016:527, наричано по-нататък „решение Citroën Commerce“).

[15] По този начин Съдът вероятно е искал да отличи тези неизбежни разходи от цената на евентуални незадължителни услуги. Такива незадължителни услуги са разгледани в решение Vueling Airlines, на което се позовава Съдът. Вж. решение Citroën Commerce, точки 38—40, както и решение от 18 септември 2014 г., Vueling Airlines (C-487/12, EU:C:2014:2232, т. 37, наричано по-нататък „решение Vueling Airlines“).

[16] Citroën Commerce, точка 41. Разбирам, че поради спецификата на делото не е било необходимо Съдът да разглежда последния елемент от теста, посочен в точка 37 от решението, както е припомнен в точка 38 от настоящото заключение, по въпроса дали въпросните разходи представляват парично възнаграждение за придобиването на съответната стока.

42. Второ, при спазване на съответното национално право изглежда, че между закупуването на стоката и връщането на опаковката потребителят придобива не само собствеността върху стоката, но и собствеността върху опаковката и по принцип може свободно да се разпорежда с нея. В това отношение, въпреки че съм съгласен с ответника и германското правителство, че придобиването на опаковката не е основната цел на покупката и че потребителят няма особен интерес към нея, смятам, че това допълнително придобиване не може да бъде избегнато, тъй като опаковката и продадената в нея стока представляват едно цяло, както по същество твърдят ищецът и Комисията.

43. При това положение изглежда, че при спазване на съответното национално право, когато потребителят „връща“ опаковката и търговецът „възстановява“ депозита, от правна гледна точка търговецът изкупува (обратно) опаковката, както е безусловно задължен да направи. В допълнение, това задължение може да не се ограничава само до опаковките на стоките, закупени от конкретния търговец. Задължението за „възстановяване“ на депозита следователно се явява задължение за закупуване на представените на търговеца опаковки на цената, която е определена по закон или по друг начин.

44. Следователно може да се твърди, че за разлика от опаковките, за които не се плаща депозит, прилагането на схема за възстановяване на депозит превръща опаковките в отделни стоки със самостоятелна икономическа стойност, която може да се разграничи от икономическата стойност на тяхното съдържание.

45. Тези съображения могат да подкрепят довода, че опаковките не представляват „стока, предлагана от търговците на потребителите“, по смисъла на член 1 от Директива 98/6, за която се прилага „продажната цена“ по член 2, буква а) от тази директива [17]. Това би довело до извода, че депозитът не може да се приеме за компонент на „продажната цена“ по смисъла на тази директива, тъй като не представлява насрещна престация за придобиване на *съответната стока*, а е насрещна престация за допълнителното придобиване на *опаковката*.

46. Въпреки това, освен че е до известна степен обременителна, тази конструкция не отговаря на вече споменатия прост факт, че придобиването на опаковките и съдържащите се в тях стоки не може да бъде разделено нито поради очевидни практически причини, нито от правна гледна точка, при спазване на специфичното национално право. Поради тези причини смятам, че депозитът следва да се приеме за част от паричната насрещна престация за придобиването на стоките, които са предлагани от търговците на потребителите по смисъла на Директива 98/6.

47. Въпреки това остава да се определи дали разходите, свързани с депозита, трябва да се приемат за „неизбежни“.

[17] Припомням, че съгласно член 1 от Директива 98/6 тази директива има за цел „да предвиди обозначаване на *продажната цена* и цената за единица мярка *от стоката, предлагана от търговците на потребителите*, с цел да се подобри информацията, предоставяна на потребителите[,] и да се улесни сравнението на цените“. Курсивът е мой.

ii) Представлява ли разглежданият депозит неизбежен компонент на цената?

48. Страните в настоящото производство многократно обсъждат въпроса дали депозитът може да се приеме за неизбежна част от цената. Тази дискусия по същество се върти около главоблъсканицата, предизвикана от неопределения характер на депозита, който в момента на покупката *няма как да не бъде* платен от потребителя, въпреки че впоследствие може да бъде възстановен при връщането на опаковката.

49. Ищецът и Комисията твърдят, че релевантният момент следва да бъде моментът на покупката, тъй като именно в този момент потребителят трябва да плати цялата сума за придобиване на разглежданата стока. Освен това Комисията изтъква няколко хипотези, при които опаковката не се връща, което означава, че сумата на депозита не се изисква обратно. По-конкретно, Комисията се позовава на хипотеза, в която турист може да закупи такава стока и след това да напусне територията на страната, като по този начин се лишава от възможността да си възстанови депозита. Освен това тя изтъква, че опаковката може да се изгуби или счупи, или дори факта, че потребителят може просто да реши да я запази и да я използва за други цели, например за съхранение на домашно приготвени сладка.

50. Според мен Комисията е напълно права, като твърди, че някои от депозитните опаковки могат да открият нов живот, така да се каже, или по друг начин да се отклонят от пътя към (незабавна) повторна употреба или рециклиране, за които са били предназначени. Със сигурност е възможно човек да реши да не връща определени опаковки (и по този начин да се откаже от възможността да си върне депозита), независимо дали става въпрос за стъклени буркани, които възнамерява да използва за домашно приготвено сладко от ягоди, или за алуминиеви опаковки, първоначално пълни с бира, които някой може да запази като скъп сувенир от музикален фестивал през лятото. Освен това понякога се случва да пътуваме извън страната и да забравим или просто да нямаме време да върнем депозитна опаковка, или пък по невнимание да изпуснем и счупим стъклена бутилка, която би могла да бъде върната и използвана отново, но за съжаление, това никога няма да се случи.

51. Въпреки това смятам, че това не са *типичните* хипотези, които се свързват със съдбата на депозитните опаковки, след като бъдат изпразнени. В това отношение германското правителство обяснява по време на заседанието, че през 2019 г. 96 % от депозитните пластмасови опаковки се връщат[18], което показва, поне що се отнася до тази държава членка, силна склонност на потребителите да участват в усилията за повторна употреба и рециклиране (независимо какви са „конкурентните“ алтернативи, като например изхвърляне на тези опаковки, запазването им за практическа употреба или по сантиментални причини, счупването им по невнимание или пълното им забравяне). Така в огромното мнозинство от случаите разходите, свързани с депозита, са in fine избегнати.

52. Освен това, независимо от точния процент на връщане на опаковките, смятам, че в настоящия контекст най-важното е, че депозитът по принцип *може* да бъде възстановен и *се очаква да бъде възстановен*.

[18] Отбелязвам, че процент на връщане 98,5 % на бутилките за многократно пълнене е посочен в Awareness and Exchange of Best Practices on the Implementation and Enforcement of the Essential Requirements for Packaging and Packaging Waste, Final Report, Европейска комисия, ГД „Околна среда“, 3 август 2011 г., стр. 80, точка 5.1.2, достъпен на https://ec.europa.eu/environment/pdf/waste/packaging/packaging_final_report.pdf.

53. Положение, свързано с подлежащ на възстановяване депозит, се различава съществено от положение, което се отнася до разходи, свързани с докарването на превозно средство, разглеждани в решение Citroën Commerce, в което решаваща роля има критерият „неизбежност“.

54. Може би поради тази причина голяма част от дискусията по настоящото дело се съсредоточава върху въпроса дали разходите, свързани с подлежащ на възстановяване депозит, могат да бъдат избегнати, или не. В контекста на настоящото дело обаче дискусията за това кой от двата възможни момента във времето (закупуването на стоката или връщането на опаковката) е по-подходящ за тази преценка, рискува да се затвори в порочен кръг. Критерият „неизбежност“ на разходите е полезен в контекста на решение Citroën Commerce, позволявайки според мен на Съда да подчертае, че въпросните разходи за докарване не се отнасят до *незадължителна* услуга, избрана от потребителя[19]. Тези понятия обаче не са толкова полезни при обстоятелствата по настоящото дело, които според мен могат да бъдат ефикасно анализирани чрез понятието „краен“, което характеризира „продажната цена“ по смисъла на член 2, буква а) от Директива 98/6 и което е посочено директно в тази разпоредба.

55. Според мен това, което определя схемата за възстановяване на депозит, е фактът, че депозитът е част от цената, която може (и вероятно действително се очаква) да бъде възстановена на потребителя. Това променя доста радикално положението, когато става въпрос за това дали платената от потребителя цена е крайна в сравнение с положението, когато не се прилага схема за възстановяване на депозит. С други думи, както по принцип твърдят ответникът и германското правителство, фактът, че депозитът може да е неизбежен елемент от цената в момента на покупката, не бива да накърнява същността му на подлежащ на възстановяване елемент от цената, което следователно означава, че той може да не е компонент на цената, която в крайна сметка заплаща потребителят.

56. Тези съображения ме карат да заключа, че подлежащият на възстановяване депозит не може да се приеме за част от „продажната цена“ по смисъла на член 2, буква а) от Директива 98/6. Тази констатация се потвърждава и от конкретните цели, които тази директива преследва и на които ще се спра по-долу.

2. Цели, преследвани от Директива 98/6

57. Целта на Директива 98/6 съгласно член 1 от нея е „да предвиди обозначаване на продажната цена и цената за единица мярка от стоката, предлагана от търговците на потребителите, с цел да се подобри информацията, предоставяна на потребителите[,] и да се улесни сравнението на цените“.

58. Съответно член 4, параграф 1 от тази директива предвижда, че „[п]родажната цена и цената за единица мярка трябва да бъдат недвусмислени, лесно разбираеми, и ясно и четливо изписани“.

[19] Вж. по-горе точка 39 и бележка под линия 15. Припомням, че в решение Citroen Commerce Съдът се позовава на предходното си решение Vueling Airlines, в което прави разграничение между неизбежните и предвидимите елементи, включени в цената на въздухоплавателната услуга, които трябва да бъдат посочени като елементи на общия размер на цената, от една страна, и от друга, добавките към цената, отнасящи се до услуги, които не са нито задължителни, нито необходими за самата въздухоплавателна услуга (като например превоза на багаж) по смисъла на член 23, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1008/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 24 септември 2008 година относно общите правила за извършване на въздухоплавателни услуги в Общността (ОВ L 293, 2008 г., стр. 3).

59. По-конкретно, от член 3, параграф 1 от Директива 98/6 следва, че търговците трябва да обозначават продажната цена и цената за единица мярка за всички стоки, обхванати от Директива 98/6[20]. Освен това съгласно член 3, параграф 4 от тази директива всяка реклама, която посочва продажната цена, трябва да посочи и цената за единица мярка.

60. Въпреки че материалното приложно поле на тази директива вероятно е доста широко, що се отнася до обхванатите от нея стоки[21], тя има особено значение, когато на потребителите се предлагат стоки в различни количества и опаковки и следователно те имат интерес да сравнят цените за една и съща единица мярка[22]. Всъщност, както припомня Съдът, с приемането на този инструмент законодателят на Съюза е имал за цел „защитата на потребителите не във връзка с обозначаването на цените като цяло […], а във връзка с обозначаването на цените на стоките с оглед на различните мерни единици“[23].

61. При все това, както отбелязва запитващата юрисдикция, когато на потребителя е представена една „обща продажна“ цена, той е добре осведомен за конкретната цена на покупката.

62. На този етап бих искал да се върна към довода на ищеца, подкрепен от Комисията по време на заседанието, който се отнася до потребител, разполагащ само с едно евро. В този първоначален пример на ищеца потребителят е по-точно дете, което, доколкото разбирам този довод, може да бъде заблудено да вярва, че е възможно да си купи любимата напитка, струваща 89 евроцента, само за да открие, че това не е така, поради задължението да плати депозит от допълнителни 25 евроцента.

63. Трябва да кажа, че съм напълно съпричастен към разочарованието, което този малък клиент вероятно ще изпита, когато представи избраната напитка на касиера за плащане, за да открие едва тогава, че „0,89 евро + 0,25 евро депозит“ означава, че тя струва повече от едно евро, което означава, че за съжаление, няма да може да си я купи.

64. Въпреки това, първо, искам да отбележа, че обичайният критерий, от който се ръководи Съдът при тълкуването на разпоредбите на потребителското право, е критерият на сравнително добре информиран потребител, а не на уязвим потребител, какъвто е детето[24]. Второ, отбелязвам, че вероятната полза от пряката информация за общия размер на цената на дадена стока, във всеки случай, трябва да бъде преценена спрямо недостатъците, които възникват за способността на потребителите лесно да сравняват цените на стоки, продавани в рамките на схема за възстановяване на депозит, и на такива, които не са включени в такава схема, или пък на такива, за които се прилагат депозити в различен размер. С други думи, начинът, по който е обозначена цената на всяка отделна стока, не трябва да възпрепятства възможността за сравняване на цените на стоките, разглеждани като цяло.

[20] По отношение на задължението за обозначаване на цената за единица мярка се прилагат някои изключения, като например съгласно последното изречение на член 3, параграф 1, когато „тя е еднаква с продажната цена“.

[21] За това свидетелства фактът, че в решение Citroën Commerce Съдът прилага Директива 98/6 към посочването на цената в реклама, свързана с *превозно средство*. Становище в обратния смисъл е изложено в заключението на генерален адвокат Mengozzi по дело Citroën Commerce (C-476/14, EU:C:2015:814, наричано по-нататък „заключение по дело Citroën Commerce“, т. 50).

[22] Заключение по дело Citroën Commerce, точка 48. Вж. и заключение на генерален адвокат Cruz Villalón по дело Комисия/Белгия (C-421/12, EU:C:2013:769, т. 63).

[23] Решение от 10 юли 2014 г., Комисия/Белгия (C-421/12, EU:C:2014:2064, т. 59).

[24] За тази цел вж. съображение 18 от Директива 2005/29 и например решение от 3 февруари 2021 г., Stichting Waternet (C-922/19, EU:C:2021:91, т. 57 и цитираната съдебна практика).

65. В този по-широк контекст, когато размерът на депозита е включен в продажната цена, съществува риск потребителите да направят погрешно сравнение между цените на различни стоки, тъй като някои от тях могат да включват подлежащ на възстановяване депозит, а други — не, и тъй като в зависимост от вида на опаковката или стоката размерът на приложимия депозит може да е различен [25]. От акта за преюдициално запитване следва, че тези съображения (наред със свързаните с околната среда) са подтикнали националния законодател да приеме член 1, параграф 4 от PAngV — разглежданата в главното производство разпоредба — тъй като законодателят е бил загрижен за визуално по-неблагоприятното положение, в което се намират стоките, продавани в рамките на схема за възстановяване на депозит, тъй като изглеждат по-скъпи.

66. Освен това припомням, че като общо правило Директива 98/6 налага задължението да се обозначава не само продажната цена, но и цената за единица мярка. Според мен включването на размера на депозита в продажната цена може да доведе до объркване относно начина, по който е била определена тази цена за единица мярка. Това е още по-обезпокоително, тъй като според мен тази цена представлява най-простият инструмент на потребителя за сравняване на цените на стоки, продавани в различни количества.

67. Тези съображения относно целите, преследвани от Директива 98/6, според мен потвърждават заключението ми по-горе, че депозитът не може да се приеме за част от „продажната“ цена по смисъла на член 2, буква а) от Директива 98/6.

68. Смятам, че същото важи и за екологичните цели, с които са свързани схемите за възстановяване на депозит, както ще обясня подробно по-долу.

3. По-широкият екологичен контекст на Директива 98/6

69. Схемите за възстановяване на депозити са преди всичко инструменти на политиката в областта на околната среда, тъй като имат за цел да стимулират участието на потребителите в повторната употреба или рециклирането, за да се намали отрицателното въздействие на отпадъците върху околната среда. Те са признати, изрично или индиректно, в това си качество от законодателството на Съюза, както вече бе отбелязано накратко в раздел А от настоящото заключение.

70. Припомням, че в тринадесето съображение от Директивата относно батериите и акумулаторите, съдържащи някои опасни вещества, е направено изрично признание в този смисъл [26].

71. Освен това в член 5, параграф 2 от Директива 85/339 относно опаковките за течности, предназначени за консумация от човека [27] (понастоящем отменена), се посочва, че „когато се използва депозитна система, държавите членки предприемат подходящи мерки, за да гарантират, че потребителят е ясно осведомен за размера на депозита“. От предложението,

[25] Германското правителство обяснява, че по отношение на произведените в страната стоки се прилагат различни размери на депозита, 2, 3, 8, 15 или 25 евроцента, в зависимост от вида на опаковката. По този начин общата цена на тези стоки може да се различава дори когато те се продават в едни и същи количества. Освен това германското правителство обяснява, че за вносните стоки може да не се изисква депозит или приложимият за тях депозит да е в различен размер.

[26] Посочена в бележка под линия 11 по-горе: „като има предвид, че прибягването до икономически инструменти като създаването на система за депозит може да поощри отделното събиране и рециклиране на използвани батерии и акумулатори“. Този инструмент е отменен с Директива 2006/66/ЕО, посочена в бележка под линия 11, в която не се споменават конкретно схемите за възстановяване на депозити. Вж. член 8 от нея относно „Програми за събиране“.

[27] Посочена в бележка под линия 7 по-горе.

довело до приемането на тази директива, става ясно, че Комисията е разгледала възможността за въвеждане на общи правила, които биха били по-конкретни и ограничителни и биха се отнасяли по-специално до разработването на схеми за възстановяване на депозити. В това предложение се предлага дори съответните опаковки да бъдат обозначени със символа „R“, но това предложение не е възприето в приетата директива [28], която по-късно е отменена с Директивата относно опаковките и отпадъците от опаковки, както вече бе отбелязано [29].

72. Предложението на Комисията, което е довело до приемането на Директивата относно опаковките и отпадъците от опаковки, признава усилията, положени от някои държави членки за справяне с екологичния проблем, причинен по-специално от използването на опаковки за еднократна употреба, и отбелязва схемите за възстановяване на депозити, които са въведени или предстои да бъдат въведени в някои от държавите членки [30].

73. Първоначалният вариант на въпросната директива обаче не съдържа никакво позоваване на схемите за възстановяване на депозити [31], което, изглежда, отразява трудностите, които някои от тези схеми създават по отношение на спазването на правилата за свободно движение на стоки [32] — аспект, който споменах по-рано в настоящото заключение [33].

74. Това обаче се променя с измененията на член 5 от тази директива, направени с Директива 2018/852 [34]. Член 5, параграф 1, буква а) в изменената си редакция понастоящем предвижда, че „схемите за възстановяване на депозити“ са сред мерките, които държавите членки могат да приемат за изпълнение на задължението си „за насърчаване на увеличаването на дела на опаковките за многократна употреба, пуснати на пазара, и на системите за повторна употреба на опаковките по безопасен за околната среда начин и в съответствие с Договора […]“.

75. Освен това след 2018 г. от точка 5 от приложение IVa към Директивата относно отпадъците [35], както и от член 9, параграф 1, трета алинея, буква а) от Директивата за пластмасовите стоки за еднократна употреба, приета през 2019 г. [36], следва, че схемите за възстановяване на депозити се признават за способи, които държавата членка може да използва, за да постигне по същество намаляване или предотвратяване на образуването на отпадъци.

[28] Вж. проекта на член 7, параграф 2, буква а) от предложението за Директива на Съвета относно опаковките за течности, предназначени за консумация от човека, COM/81/187 окончателен (ОВ C 204, 1981 г., стр. 6), и точка 9 от обяснителния меморандум на това предложение.

[29] Посочена в бележка под линия 7 по-горе.

[30] Предложение за Директива на Съвета относно опаковките и отпадъците от опаковки, COM/92/278 окончателен, точки 1.3, 1.6 и 3.2. Подобни текстове са включени и в обяснителния меморандум към предложението, довело до приемането на Директива 85/339, посочено в бележка под линия 28, стр. 6—7.

[31] Вж. член 7 от първоначалната редакция на тази директива относно „Системи за връщане, събиране и оползотворяване“.

[32] Предложение COM/92/278, посочено в бележка под линия 30, стр. 8, точка 4.1. В предложението се споменава „датското дело“, като вероятно се има предвид решение от 20 септември 1988 г., Комисия/Дания (302/86, EU:C:1988:421), посочено в точка 1.6, стр. 4 от предложението.

[33] Вж. точка 25 от настоящото заключение.

[34] Посочено в бележка под линия 4 по-горе.

[35] Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 година относно отпадъците и за отмяна на определени директиви в изменената ѝ редакция (ОВ L 312, 2008 г., стр. 3). Вж. и съображения 29 и 30 от Директива (ЕС) 2018/851 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците (ОВ L 150, 2018 г., стр. 109), с която в Директивата относно отпадъците се въвежда приложение IVa.

[36] Посочена в бележка под линия 9 по-горе.

76. Така тези в по-голяма или в по-малка степен актуални инструменти на правото на Съюза в областта на опаковките и отпадъците показват, че схемата за възстановяване на депозити е възприета от законодателя на Съюза като инструмент, който може ефективно да допринесе за дългосрочното смекчаване на отрицателното въздействие върху околната среда, като определянето на условията за това е оставено на държавите членки при спазване на Договора.

77. Забраната да се посочи общият размер на цената на стока, продавана в рамките на схема за възстановяване на депозити, предвидена в член 1, параграф 4 от PAngV, може да се разглежда като метод, който цели, както по същество твърди ответникът и както обяснява германското правителство по време на съдебното заседание, да привлече вниманието на потребителя към факта, че въпросната опаковка може да бъде рециклирана или използвана повторно. По този начин потребителите могат да бъдат насърчени да избират такива стоки, които се смятат за по-благоприятни за околната среда. Това послание обаче може да бъде отслабено, ако се посочва общият размер на цената, тъй като този начин на обозначаване на цената рискува да прикрие информацията, че преди всичко се прилага схема за възстановяване на депозити.

78. Следователно тези съображения, взети от външния (екологичен) контекст на Директива 98/6, представляват допълнителен елемент, който според мен потвърждава заключението ми по-горе, според което размерът на депозита не може да се приеме за част от „продажната цена“ по смисъла на член 2, буква а) от Директива 98/6.

79. С оглед на гореизложеното предлагам на Съда да отговори на първия въпрос в смисъл, че член 2, буква а) от Директива 98/6 трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденото в него понятие „продажна цена“ не съдържа подлежащ на възстановяване депозит, заплащан за подлежащи на връщане опаковки, в които се предлагат стоки на потребителите.

B. При условията на евентуалност: забраната за посочване на „обща“ цена представлява по-благоприятна разпоредба, която подобрява информацията за цените и улеснява тяхното сравняване

80. Ако Съдът реши да не се съобрази с предложения от мен отговор на първия въпрос и стигне до извода, че депозитът действително представлява част от „продажната цена“ по смисъла на член 2, буква а) от Директива 98/6, тогава следва да се даде отговор на втория въпрос на запитващата юрисдикция, а именно дали член 1, параграф 4 от PAngV може да се запази като „по-благоприятна разпоредба“ по смисъла на член 10 от Директива 98/6 (1), и ако това е така, дали запазването му все пак не е забранено от пълната хармонизация, постигната с Директива 2005/29 (2).

1. Представлява ли разглежданото правило „по-благоприятна разпоредба“ по смисъла на член 10 от Директива 98/6?

81. Припомням, че член 10 от Директива 98/6 разрешава приемането на национални мерки, които са „по-благоприятни“ „по отношение на информацията, предоставяна на потребителите, и сравняването на цените“. Следователно, ако се приеме, че разглежданият депозит е част от „продажната цена“, забраната за включването му в продажната цена, предвидена в член 1, параграф 4 от PAngV, все пак би могла да се приеме за съответстваща на Директива 98/6, ако представлява такава „по-благоприятна“ мярка.

82. Запитващата юрисдикция смята, че разглежданата национална разпоредба не е по-благоприятна за потребителите, тъй като ги задължава сами да изчисляват общия размер на цената. Това становище се споделя и от Комисията.

83. Съгласен съм, че разглежданото национално правило налага на потребителите да съберат двете въпросни числа, за да установят общия размер на цената, която трябва да платят. При все това всяка депозитна система прави аритметичната задача неизбежна във всеки случай, независимо дали депозитът е включен в продажната цена или не. Още по-важно е, че според мен разглеждането на необходимостта от събирането на две числа като по-неблагоприятно за потребителите, почива на погрешна предпоставка по отношение на целите, преследвани от Директива 98/6. В това отношение и като се позовавам на съображенията си, изложени в точка 64 от настоящото заключение, от тази директива не следва, че законодателят на Съюза се е стремил да предпази (сравнително добре информирания) потребител от необходимостта да събере две числа, когато това се налага. По-скоро Директива 98/6 се основава на идеята, че за такива сравнително добре информирани потребители сравняването на цените трябва да бъде лесно. Следователно тази цел трябва да се има предвид и в конкретния случай, в който се прилага схема за възстановяване на депозити. Поради причините, които вече обясних по-горе, тази цел се постига най-добре от правило като това, което следва от член 1, параграф 4 от PAngV.

84. В това отношение бих искал да се позова на бележките, направени в раздел Б.2 от настоящото заключение, в които обясних, че оптималното изпълнение на целта за подобряване на информацията относно цените за потребителите, както и на тяхната способност да ги сравняват, е гарантирано, когато *не* се обозначава общият размер на цената, включително депозитът.

85. Всъщност посочването на общата сума, включително депозита, може да усложни нещата, когато става въпрос за сравняването на цените на различни стоки, и освен това може да създаде объркване по отношение на определянето на цената за единица мярка. Следователно, ако се приеме, че депозитът е част от продажната цена, според мен същите доводи са в подкрепа на извода, че непосочването на общата сума е по-благоприятна мярка по смисъла на член 10 от Директива 98/6 в сравнение с *посочването* ѝ.

86. Въпреки това, когато приемат „по-благоприятни мерки“ по смисъла на член 10 от Директива 98/6, държавите членки трябва да спазват задълженията си, произтичащи от други разпоредби на правото на Съюза[37]. В този контекст запитващата юрисдикция изразява съмнения дали разглежданата национална разпоредба, дори да се приеме за „по-благоприятна“, може да бъде запазена, или това е забранено от пълната хармонизация, постигната с Директива 2005/29. На този последен аспект от настоящото дело ще се спра по-долу.

2. Разглежданото национално правило и Директива 2005/29

87. Както вече бе посочено, с втория си въпрос запитващата юрисдикция иска от Съда да уточни дали разпоредбата на член 1, параграф 4 от PAngV е забранена по силата на пълната хармонизация съгласно Директива 2005/29. Макар че от формулировката на този въпрос не става ясно точното основание за съмнението на запитващата юрисдикция, въз основа на доводите, развити в преюдициалното запитване, разбирам, че запитващата

[37] Припомням за условието „без да се засягат техните задължения по силата на Договора“ в член 10 от Директива 98/6.

юрисдикция смята за възможно разглежданото национално правило да води до пропускане на информация, която трябва да се смята за „съществена“ по смисъла на Директива 2005/29, в нарушение на това, което тази директива изисква в контекста на рекламата.

88. Следва също така да се отбележи, че в акта за преюдициално запитване се разглеждат подробно съответните характеристики на Директива 2005/29, която действително въвежда пълна хармонизация [38], като се разглеждат също така отношенията между тази директива и Директива 98/6. В този контекст запитващата юрисдикция отбелязва, че Директива 2005/29 не допуска отклоняващи се национални мерки дори когато те са приети като „по-благоприятни“ на основание член 10 от Директива 98/6, освен ако попадат в обхвата на някое от изричните изключения, предвидени в Директива 2005/29, нито едно от които според запитващата юрисдикция не е приложимо при обстоятелствата на настоящото дело.

89. Макар да признавам задълбочеността на анализа на запитващата юрисдикция, не смятам за необходимо да се занимавам с него изцяло, тъй като неговата полезност, доколкото разбирам съмненията на запитващата юрисдикция, се основава на разбирането, че член 1, параграф 4 от PAngV дерогира предвиденото в Директива 2005/29 изискване за предоставяне на потребителя на „съществена“ информация за цената на предлаганите стоки [39].

90. Въпреки това, както ще обясня по-долу, не смятам, че това разбиране е правилно.

91. Запитващата юрисдикция основава съмненията си относно съответствието на националната забрана за посочване на общия размер на цената с правото на Съюза по-специално с член 7, параграф 5 от Директива 2005/29. Тази разпоредба определя като „съществени“ изискванията за предоставяне на информация, които се прилагат в контекста на реклами и които са предвидени в други инструменти на правото на Съюза, чийто неизчерпателен списък е представен в приложение II към Директива 2005/29 [40]. Този списък се отнася по-специално до член 3, параграф 4 от Директива 98/6, който изисква по принцип цената за единица мярка да се посочва във всяка реклама, в която се посочва и продажната цена. Запитващата юрисдикция отбелязва, че задължението за предоставяне на информация за продажната цена на стоките, предлагани на потребителите, което е предвидено в член 3, параграф 1 от Директива 98/6, макар да не е строго изискуемо по силата на член 3, параграф 4 от тази директива, също следва да се смята за съществено.

92. Доколкото разбирам, тези съображения на запитващата юрисдикция означават, че в контекста на тези разсъждения продажната цена следва да означава „крайната цена“, която съдържа депозита, и следователно, доколкото член 1, параграф 4 от PAngV не позволява

[38] Вж. например решение от 10 юли 2014 г., Комисия/Белгия (C-421/12, EU:C:2014:2064, т. 55 и цитираната съдебна практика).

[39] Отбелязвам, че анализът в светлината на Директива 2005/29 обикновено се извършва по отношение на конкретна търговска практика, приета доброволно от търговеца, или по отношение на национално законодателство, забраняващо при всички обстоятелства конкретно поведение, за което се твърди, че надхвърля позволеното от хармонизираните правила на Директива 2005/29. За разлика от това вторият въпрос на запитващата юрисдикция приканва Съда да прецени съответствието с тази директива на законово изискване, налагащо поведение, което според съмненията на тази юрисдикция може да доведе до нелоялна търговска практика. При това положение смятам, че подобна преценка е оправдана, тъй като, ако държавите членки могат да изискват от търговците поведение, което представлява нелоялна търговска практика по смисъла на Директива 2005/29, това би лишило тази директива от нейното практическо действие.

[40] В член 7, параграф 5 от Директива 2005/29 се посочва, че „[и]зисквания за предоставяне на информация, установени в законодателството на Общността във връзка с търговски съобщения, включително реклама или продажби, неизчерпателен списък от които се съдържа в приложение II, се считат за съществени“.

тази конкретна информация да бъде предоставена *като такава* на потребителите, това може да е в противоречие с изискването за предоставяне на съществена информация (за цената) съгласно член 7 от Директива 2005/29.

93. За да отговоря на съмненията на запитващата юрисдикция, отбелязвам най-напред, че от член 7, параграф 1 от Директива 2005/29 следва, че съществена информация по принцип е информация, „необходима на средния потребител съгласно контекста, за да вземе решение за сделка на база осведоменост[,] и следователно [чието пропускане] подтиква или е възможно да подтикне средния потребител да вземе решение за сделка, което в противен случай не би взел“.

94. Второ, отбелязвам, че „цената, с включени данъци“ е посочена в член 7, параграф 4, буква в) от Директива 2005/29[41] сред шестте вида информация, считана за „съществена“ в контекста на „оферта за [продажба]“[42].

95. Трето, вярно е, че в решение Deroo-Blanquart Съдът постановява, че „за съществена информация се счита […] общата цена на стоката, а не цената на всеки един от елементите ѝ“ и че член 7, параграф 4, буква в) от Директива 2005/29 „задължава търговеца да посочи пред потребителя общата цена на съответната стока“[43]. В конкретния случай търговецът посочва общата цена на компютър, оборудван с предварително инсталиран софтуер, предлаган на потребителите като пакет, но не посочва съответните компоненти на цената. Съдът постановява, че непосочването поотделно на цените на компютъра и на цената на софтуера не представлява заблуждаваща търговска практика по смисъла на Директива 2005/29.

96. Разбирам изложените в решение Deroo-Blanquart мотиви относно това, че съществената информация е общата цена, като по подразбиране отнасящи се до случаи, в които потребителят ще получи само разбивка на цена, което ще го затрудни да разбере действителната цена на стоката. В този смисъл не смятам, че те са напълно приложими към обстоятелствата по настоящото дело, тъй като предвид съображенията, които обясних в предходната част на настоящото заключение, поради факта, че подлежи на възстановяване, депозитът трудно може да бъде сравнен с цената, която трябва да се плати за софтуер, инсталиран в компютър, или за друг артикул, представен в пакетна оферта.

97. Освен това смятам, че в настоящия контекст уместният въпрос, който трябва да се зададе, не е дали забраната за посочване на общия размер на цената води до пропускане на „съществена информация“, а дали това е последица от член 1, параграф 4 от PAngV, разглеждан като цяло. Припомням, че тази разпоредба, освен че съдържа посочената забрана, установява задължение за обозначаване на цената на стоката *и* на размера на депозита.

[41] Член 7, параграф 4, буква в) определя като съществена информация „цената, с включени данъци, или когато естеството на стоката е такова, че цената не може да бъде изчислена предварително, начинът по който цената се изчислява, а също когато е необходимо, всички допълнително разходи по транспорт, доставка или пощенски такси или, когато тези не могат да бъдат изчислени в разумни граници предварително, факта че такива допълнителни такси може да бъдат дължими от потребителя“.

[42] Член 2, буква и) от Директива 2005/29 определя понятието „оферта за продажба“ като „търговско съобщение, което посочва характеристиките на стоката и цената по начин, съответстващ на използваните средства за търговски съобщения и следователно позволява на потребителя да направи покупка“. Вж. относно това понятие решение от 12 май 2011 г., Ving Sverige (C-122/10, EU:C:2011:299, т. 28).

[43] Решение от 7 септември 2016 г., Deroo-Blanquart (C-310/15, EU:C:2016:633, т. 46, наричано по-нататък „решение Deroo-Blanquart“).

98. Освен това бих искал да припомня, че както подчертава и Съдът в решение Deroo-Blanquart [44], в съответствие със съображение 14 от Директива 2005/29 съществената информация се отнася до *ключовата информация*, необходима на потребителя, за да вземе решение за сделка на базата на осведоменост.

99. При тези обстоятелства смятам, че обозначаването на цената под формата на два (ясно) посочени и свързани елемента, като например „0,89 евро + 0,25 евро депозит“, предоставя на потребителя не само информация за общия размер на цената, която трябва да бъде платена в момента на покупката и която може лесно да бъде установена от средния потребител, който е сравнително добре информиран и сравнително наблюдателен и предпазлив [45], но и също толкова важната информация за това, че стоката се продава в рамките на схема за възстановяване на депозити с нейните специфични икономически и екологични последици, които описах по-горе.

100. Накрая, припомням, че за да се счита дадена практика за нелоялна по смисъла на член 5, параграф 2 от Директива 2005/29, тя трябва по-специално да води до съществено изопачаване на икономическото поведение на потребителите, което, както следва от член 2, буква д) от Директива 2005/29, се разбира като значително накърняване на способността на потребителя да вземе решение на базата на осведоменост, принуждаващо потребителя да вземе решение за сделка, което не би взел при други обстоятелства.

101. В противовес на това от акта за преюдициално запитване следва, че член 1, параграф 4 от PAngV е приет с цел да се *подобри* способността на потребителите да вземат информирани решения въз основа на по-добра възможност за сравняване на цените. От извършения в предходната част на настоящото заключение анализ следва също така, че отделното посочване на депозита, без да се посочва общият размер на цената, допринася за изпълнението на преследваните от Директива 98/6 цели за подобряване на информацията на потребителите и за улесняване на сравняването на цените. При тези обстоятелства не виждам как разглежданата национална разпоредба би могла сама по себе си да доведе до налагане на търговците на поведение, което ще доведе до накърняване на способността на потребителите по смисъла на член 2, буква д) от Директива 2005/29.

102. С оглед на гореизложеното предлагам на Съда да отговори на втория преюдициален въпрос в смисъл, че Директива 2005/29 не забранява национална разпоредба като член 1, параграф 4 от PAngV, съгласно която в случая, когато наред с цената на дадена стока се изисква плащане и на подлежащ на възстановяване депозит, размерът на този депозит задължително се посочва наред с цената на стоката, като не следва да се посочва обща сума.

V. Заключение

103. С оглед на гореизложеното предлагам на Съда да отговори на въпросите, поставени от Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия), както следва:

„Член 2, буква а) от Директива 98/6/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 1998 година относно защитата на потребителите при обозначаването на цените на стоките, предлагани на потребителите,

[44] Решение Deroo-Blanquart, точка 48.

[45] Това е критерият, възприет от Директива 2005/29 съгласно нейното съображение 18.

следва да се тълкува в смисъл, че

предвиденото в него понятие „продажна цена“ не съдържа подлежащ на възстановяване депозит, заплащан за подлежащи на връщане опаковки, в които се предлагат стоки на потребителите“.